

۳۵۰ بنای باستانی و تاریخی برجسته

در ایران

حسین صادقی علی آبادی

سرنامه	صادقی علی آبادی، حسین ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	۳۵۰ بنای باستانی و تاریخی برجسته در ایران / گردآورنده حسین صادقی علی آبادی.
مشخصات نشر	قم: رواق دانش، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	۳۰۰ ص. ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س. م.
شابک: ۳۰۰۰۰ ریال	۹ - ۱۵ - ۲۹۶۹ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	لیا:
یادداشت: کتابنامه	ص ۲۵۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	غارها -- ایران
موضوع	قلعه‌ها -- ایران
موضوع	مدرسه‌ها -- ایران
موضوع	مسجدها -- ایران -- تاریخ
موضوع	ایران -- آثار تاریخی
موضوع	ایران -- تاریخ -- پیش از اسلام
رده بندی کنگره	۱۳۸۸ ۲ د ص ۱۳ / DSR
رده بندی دیویی	۹۵۵ / ۰۰ ۴۳:

انتشارات رواق دانش

نام کتاب: ۳۵۰ بنای باستانی و تاریخی برجسته در ایران
 گردآورنده: حسین صادقی علی آبادی
 ناشر: انتشارات رواق دانش
 نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۹
 تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه
 قطع تعداد صفحات: وزیری / ۲۴۸ صفحه
 قیمت: ۳۰۰۰ تومان
 چاپ: قدس

مرکز پخش

قم: خیابان ارم - پاساژ قدس - طبقه آخر - پلاک ۱۷۴ - انتشارات رواق دانش
 تلفن: ۷۷۳۲۱۲۰ - ۷۷۳۲۱۲۰ - ۷۷۳۲۱۲۰

تمامی حقوق این اثر محفوظ و مخصوص ناشر می‌باشد.

شابک: ۹ - ۱۵ - ۲۹۶۹ - ۹۶۴ - ۹۷۸ - ۹ - ۱۵ - ۲۹۶۹ - ۹۶۴ - ۹۷۸

فهرست مطالب

۱۹	□ مقدمه
----	---------

فصل اول: «دخمه‌ها و غارها»

۲۵	۱- دخمه در بند
۲۵	۲- دخمه دکان داوود
۲۶	۳- دخمه فخر آقا
۲۶	۴- غار بیتخانه
۲۶	۵- غار تمتمه
۲۷	۶- غار تنگ پیدا
۲۷	۷- غار داش کسن
۲۷	۸- غار دواشکفت
۲۸	۹- غار دوشه
۲۸	۱۰- غار رئیس
۲۹	۱۱- غار شاپور
۲۹	۱۲- غار شکارچیان
۲۹	۱۳- غار کرفتو
۲۹	۱۴- غار کمر بند
۳۰	۱۵- غار کنجی
۳۰	۱۶- غار گلجیک
۳۰	۱۷- غار میر ملاس
۳۱	۱۸- غار وشنوه
۳۱	۱۹- غار هوتو

فصل دوم: «تپه‌ها و محوطه‌های باستانی»

- ۲۰- تپه‌های باستانی آوه ۳۵
- ۲۱- تپه آسیاب ۳۵
- ۲۲- تپه ترنگ ۳۶
- ۲۳- تپه چشمه علی ۳۶
- ۲۴- تپه چغاسبز ۳۶
- ۲۵- تپه حاجی فیروز ۳۷
- ۲۶- تپه حسنلو ۳۷
- ۲۷- تپه حصار ۳۸
- ۲۸- تپه خرمن ۳۸
- ۲۹- تپه زاغه ۳۹
- ۳۰- تپه سرخ‌دم ۳۹
- ۳۱- تپه سنگ چخماق ۴۰
- ۳۲- تپه سیلک ۴۰
- ۳۳- تپه طلائی ۴۱
- ۳۴- تپه علی‌کش و دوران‌های آن ۴۲
- ۳۵- تپه قلی‌درویش ۴۲
- ۳۶- تپه گنج‌دره ۴۳
- ۳۷- تپه گودین ۴۴
- ۳۸- گوی تپه (گوگ تپه) ۴۴
- ۳۹- تپه گیان ۴۵
- ۴۰- تپه مارلیک ۴۵
- ۴۱- تپه موسیان ۴۶
- ۴۲- تپه میل ۴۶
- ۴۳- تپه ورکبود ۴۶
- ۴۴- تپه هکمتانه ۴۷
- ۴۵- تپه یحیی ۴۷
- ۴۶- تل باکون ۴۸

۴۷	تل شوغه	۴۸
۴۸	تل ضحاک	۴۸
۴۸	تل کسر	۴۹
۴۹	تمدن حیرفت	۵۰
۵۰	پاسارگاد	۵۰
۵۰	تخت رستم	۵۱
۵۱	تخت جمشید	۵۲
۵۲	تخت سلیمان	۵۳
۵۳	تخت فرهاد	۵۳
۵۳	تخت کیکاوس	۵۴
۵۴	خوره	۵۴
۵۴	شهر دقیانوس	۵۴
۵۴	شهر سوخته	۵۶
۵۶	شهر شوش	۵۷
۵۷	گنجینه زیویه	۵۸
۵۸	گورستان پارتی	۵۸
۵۸	گورستان خروین	۵۹
۵۹	منطقه کلاردشت	

فصل سوم: «آتشکده‌ها»

۶۵	آتشکده آذربرزین مهر	۶۳
۶۶	آتشکده آذرجو	۶۳
۶۷	آتشکده آذرفرنغ	۶۳
۶۸	آتشکده آذرکشسب	۶۴
۶۹	آتشکده آغیمون	۶۴
۷۰	آتشکده ابیانه	۶۴
۷۱	آتشکده اصفهان	۶۵
۷۲	آتشکده تنگ چک چک	۶۵

- ۷۳- آتشکده درّه شهر ۶۶
 ۷۴- آتشکده چهارم ۶۶
 ۷۵- آتشکده خرم دشت ۶۶
 ۷۶- آتشکده شهرستانک ۶۶
 ۷۷- آتشکده جرّه ۶۶
 ۷۸- قلعه دختر بازهور ۶۷
 ۷۹- قلعه دختر قم ۶۷
 ۸۰- آتشکده کوه مند ۶۷
 ۸۱- آتشکده گنبد کلایی ۶۷
 ۸۲- آتشکده محلات ۶۸
 ۸۳- آتشکده نطنز ۶۸
 ۸۴- آتشکده نیاسر ۶۸

فصل چهارم: «کتیبه‌ها و نقش برجسته‌ها»

- ۸۵- کتیبه اردشیر اول ۷۱
 ۸۶- کتیبه داریوش هخامنشی ۷۱
 ۸۷- کتیبه رازلیق ۷۲
 ۸۸- کتیبه سقن دل ۷۲
 ۸۹- کتیبه شاپور اول ۷۲
 ۹۰- کتیبه کعبه زردتشت ۷۳
 ۹۱- کتیبه گل گل ۷۳
 ۹۲- کتیبه محمودآباد ۷۳
 ۹۳- کتیبه مشکین شهر ۷۳
 ۹۴- کتیبه نرسی ۷۴
 ۹۵- کتیبه نشتیان ۷۴
 ۹۶- کتیبه طاق بستان ۷۵
 ۹۷- کتیبه‌های گنج نامه ۷۵
 ۹۸- کتیبه‌های هخامنشی تخت جمشید ۷۵

۹۹- نقش برجسته آنوبینی	۷۶
۱۰۰- نقش برجسته برم دلق	۷۶
۱۰۱- نقش برجسته بهرام	۷۶
۱۰۲- نقش برجسته‌های پلکان آپادانا	۷۷
۱۰۳- نقش برجسته تنکاب	۷۸
۱۰۴- نقش برجسته‌های تنگ چوگان	۷۹
۱۰۵- نقش برجسته‌های تنگ سروک	۷۹
۱۰۶- نقش برجسته تنگ واشی	۸۰
۱۰۷- نقش برجسته داراب	۸۰
۱۰۸- نقش برجسته‌های رجب	۸۱
۱۰۹- نقش رستم	۸۱
۱۱۰- نقش رستم	۸۲
۱۱۱- نقش رستم	۸۲
۱۱۲- نقش رستم	۸۲
۱۱۳- نقش رستم	۸۳
۱۱۴- نقش رستم	۸۳
۱۱۵- نقش رستم	۸۴
۱۱۶- نقش رستم	۸۴
۱۱۷- نقش برجسته سرمشهد	۸۴
۱۱۸- نقش برجسته طاق بستان	۸۵
۱۱۹- نقش برجسته طاق بستان	۸۵
۱۲۰- نقش برجسته طاق بستان	۸۶
۱۲۱- نقش برجسته طاق بستان	۸۶
۱۲۲- نقش برجسته طاق بستان	۸۶
۱۲۳- نقش برجسته طاق بستان	۸۷
۱۲۴- نقش برجسته طاق بستان	۸۷
۱۲۵- نقش برجسته قنديل	۸۸
۱۲۶- نقش برجسته کور آنگون	۸۸

- ۱۲۷- نقش برجسته گودرز دوم ۸۸
 ۱۲۸- نقش برجسته مالمیر (ایده) ۸۹
 ۱۲۹- نقش برجسته مهرداد دوم ۸۹
 ۱۳۰- نقش برجسته هارون شیخ خان ۹۰

فصل پنجم: «معابد و کلیساها»

- ۱۳۱- کعبه زردتشت ۹۳
 ۱۳۲- معبد بیشابور ۹۳
 ۱۳۳- معبد چغازنبیل ۹۳
 ۱۳۴- معبد کنگاور ۹۴
 ۱۳۵- معبد لائودیسه ۹۴
 ۱۳۶- کلیسای ارامنه شیراز ۹۵
 ۱۳۷- کلیسای بیدخم ۹۵
 ۱۳۸- کلیسای سن استپانوس ۹۶
 ۱۳۹- کلیسای موجومبار ۹۶
 ۱۴۰- کلیسای ننه مریم ۹۷
 ۱۴۱- کلیسای وانک اصفهان ۹۷
 ۱۴۲- کلیسای وانک ۹۸

فصل ششم: «کاروانسراها یا رباطها»

- ۱۴۳- رباط انجیره ۱۰۱
 ۱۴۴- رباط انوشیروانی ۱۰۱
 ۱۴۵- رباط خرگوشی ۱۰۱
 ۱۴۶- رباط زین الدین ۱۰۲
 ۱۴۷- رباط شرف ۱۰۲
 ۱۴۸- کاروانسرای امین آباد ۱۰۳
 ۱۴۹- کاروانسرای ایزدخواست ۱۰۳
 ۱۵۰- کاروانسرای بیستون ۱۰۴

۱۵۱- کاروانسرای پاستکال	۱۰۴
۱۵۲- کاروانسرای دوهک	۱۰۴
۱۵۳- کاروانسرای ده بید	۱۰۵
۱۵۴- کاروانسرای ده نمک	۱۰۵
۱۵۵- کاروانسرای دیرکچین	۱۰۶
۱۵۶- کاروانسرای سپنج	۱۰۷
۱۵۷- کاروانسرای سن سن	۱۰۷
۱۵۸- کاروانسرای سین	۱۰۷
۱۵۹- کاروانسرای شاه سلیمانی	۱۰۸
۱۶۰- کاروانسرای شبلی	۱۰۸
۱۶۱- کاروانسرای شیخ علیخان	۱۰۸
۱۶۲- کاروانسرای عباس آباد	۱۰۹
۱۶۳- کاروانسرای فیروزآباد	۱۰۹
۱۶۴- کاروانسرای گیلک	۱۱۰
۱۶۵- کاروانسرای لاسجرد	۱۱۰
۱۶۶- کاروانسرای مادرشاه	۱۱۰
۱۶۷- کاروانسرای ماهیدشت	۱۱۱
۱۶۸- کاروانسرای مرند	۱۱۱
۱۶۹- کاروانسرای مهر	۱۱۱
۱۷۰- کاروانسرای مهیار	۱۱۲
۱۷۱- کاروانسرای وکیل	۱۱۲
۱۷۲- کاروانسرای ینگه امام	۱۱۳

فصل هفتم: «پل‌ها و سدها»

۱۷۳- بند امیر شیراز	۱۱۷
۱۷۴- بند گرگر	۱۱۷
۱۷۵- پل آبرو	۱۱۷
۱۷۶- پل آق قلعه	۱۱۸

- ۱۷۷- پل ایذج ۱۱۸
 ۱۷۸- پل بیستون ۱۱۸
 ۱۷۹- پل پنج چشمه ۱۱۹
 ۱۸۰- پل جویی ۱۱۹
 ۱۸۱- پل جَم نَمِشت ۱۱۹
 ۱۸۲- پل خاتون ۱۱۹
 ۱۸۳- پل خسرو ۱۲۰
 ۱۸۴- پل خواجو ۱۲۰
 ۱۸۵- پل دختر ۱۲۰
 ۱۸۶- پل دزفول ۱۲۱
 ۱۸۷- پل دلاک ۱۲۱
 ۱۸۸- پل زمان خان ۱۲۱
 ۱۸۹- پل ساسانی دره شهر ۱۲۲
 ۱۹۰- پل سی و سه پل ۱۲۲
 ۱۹۱- پل شکسته یا طاق پیل ۱۲۲
 ۱۹۲- پل شوستر ۱۲۲
 ۱۹۳- پل شهرستان ۱۲۳
 ۱۹۴- پل کشکان رود ۱۲۳
 ۱۹۵- پل گاومشیان ۱۲۳
 ۱۹۶- پل مارنان ۱۲۳
 ۱۹۷- سد کبار ۱۲۴
 ۱۹۸- سد هخامنشی پاسارگاد ۱۲۴

فصل هشتم: «منارها و میل‌ها»

- ۱۹۹- منار ایاز ۱۲۹
 ۲۰۰- منار برسیان ۱۲۹
 ۲۰۱- منار جنبان ۱۳۰
 ۲۰۲- منار چهل دختران ۱۳۰

۲۰۳-	منار خسروگرد.....	۱۳۰
۲۰۴-	منار رهروان.....	۱۳۱
۲۰۵-	منار زیار.....	۱۳۱
۲۰۶-	منار زین الدین کاشان.....	۱۳۲
۲۰۷-	منار سلجوق سمنان.....	۱۳۲
۲۰۸-	منار شاپور خواست.....	۱۳۲
۲۰۹-	منار شمس تبریزی.....	۱۳۳
۲۱۰-	منار علی.....	۱۳۳
۲۱۱-	منار غار.....	۱۳۳
۲۱۲-	منار فیروزآباد.....	۱۳۴
۲۱۳-	منار گلپایگان.....	۱۳۴
۲۱۴-	منار مسجد بسطام.....	۱۳۴
۲۱۵-	منار مسجد پامنار.....	۱۳۵
۲۱۶-	منار مسجد جامع ساوه.....	۱۳۵
۲۱۷-	منارهای مسجد جامع یزد.....	۱۳۵
۲۱۸-	منار مسجد سین.....	۱۳۶
۲۱۹-	منار مسجد قرمز ساوه.....	۱۳۶
۲۲۰-	منار میدان کهنه قم.....	۱۳۶
۲۲۱-	میل اختجان.....	۱۳۷
۲۲۲-	میل اژدها.....	۱۳۷
۲۲۳-	میل رادکان.....	۱۳۸
۲۲۴-	میل رادکان غربی.....	۱۳۸
۲۲۵-	میل کرات.....	۱۳۸
۲۲۶-	میل نادری.....	۱۳۹

فصل نهم: بناهای آرامگاهی

۲۲۷-	آرامگاه استرو مردخای همدان.....	۱۴۳
۲۲۸-	آرامگاه بابا رکن الدین.....	۱۴۴

- ۲۲۹- آرامگاه پیرنارکی ۱۴۴
- ۲۳۰- آرامگاه حافظ ۱۴۵
- ۲۳۱- آرامگاه حمدالله مستوفی ۱۴۵
- ۲۳۲- آرامگاه دانیال نبی ۱۴۵
- ۲۳۳- آرامگاه سعدی ۱۴۶
- ۲۳۴- آرامگاه شاه نعمت الله ولی ۱۴۶
- ۲۳۵- آرامگاه کوروش هخامنشی ۱۴۷
- ۲۳۶- آرامگاههای نقش رستم ۱۴۸
- ۲۳۷- آستانه امام رضا علیه السلام ۱۴۸
- ۲۳۸- آرامگاه حضرت معصومه علیه السلام قم ۱۴۹
- ۲۳۹- آرامگاه شاه چراغ ۱۵۱
- ۲۴۰- آستانه عبدالعظیم علیه السلام ری ۱۵۱
- ۲۴۱- امامزاده اظهر ۱۵۲
- ۲۴۲- امامزاده سلطان علی بن امام محمد باقر علیه السلام ۱۵۳
- ۲۴۳- امامزاده احمد بن قاسم علیه السلام ۱۵۳
- ۲۴۴- امامزاده شاهزاده حسین علیه السلام ۱۵۴
- ۲۴۵- امامزاده صالح علیه السلام ۱۵۴
- ۲۴۶- امامزاده علی بن جعفر علیه السلام ۱۵۵
- ۲۴۷- بقعه پیربکران ۱۵۵
- ۲۴۸- بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی ۱۵۶
- ۲۴۹- بقعه شیخ جبرائیل ۱۵۷
- ۲۵۰- مقبره پیربالان دوز ۱۵۷
- ۲۵۱- مقبره خواجه ربیع ۱۵۸
- ۲۵۲- مقبره هارون ولایت ۱۵۸
- ۲۵۳- برج های دوگانه خرقان ۱۵۸
- ۲۵۴- برج سلطان زین العابدین ۱۵۹
- ۲۵۵- برج طغرل ۱۵۹
- ۲۵۶- برج قربان ۱۶۰

۲۵۷- برج کاشانه	۱۶۰
۲۵۸- برج کشمار	۱۶۰
۲۵۹- برج لاجیم	۱۶۱
۲۶۰- برج معصوم زاده	۱۶۱
۲۶۱- گنبد باز	۱۶۱
۲۶۲- گنبد سبز قم	۱۶۲
۲۶۳- گنبد سرخ	۱۶۲
۲۶۴- گنبد سلطانیه زنجان	۱۶۳
۲۶۵- گنبد علویان	۱۶۴
۲۶۶- گنبد علی	۱۶۵
۲۶۷- گنبد غفاریه	۱۶۵
۲۶۸- گنبد قابوس	۱۶۶

فصل دهم: «ارگ‌ها- قلعه‌ها»

۲۶۹- ارگ بم	۱۶۹
۲۷۰- ارگ کریم‌خانی	۱۶۹
۲۷۱- ارگ نوشیجان	۱۷۰
۲۷۲- قلعه الموت	۱۷۰
۲۷۳- قلعه بابک (جمپور)	۱۷۱
۲۷۴- قلعه دختر فیروزآباد	۱۷۲
۲۷۵- قلعه فلک الافلاک	۱۷۳
۲۷۶- قلعه یاکوه خواجه	۱۷۴
۲۷۷- قلعه گردکوه یا دژ گنبدان	۱۷۴
۲۷۸- قلعه گلی کاج	۱۷۵
۲۷۹- قلعه لمبسر	۱۷۶

فصل یازدهم: «باغها و عمارت‌ها- کاخ‌ها»

۲۸۰- باغ دولت آباد یزد	۱۷۹
------------------------	-----

- ۲۸۱- باغ و عمارت خورشید ۱۷۹
- ۲۸۲- باغ فین کاشان ۱۸۰
- ۲۸۳- تالار اشرف ۱۸۱
- ۲۸۴- عمارت هفت تن ۱۸۱
- ۲۸۵- کاخ آپادانا ۱۸۲
- ۲۸۶- کاخ باغچه چوق ۱۸۳
- ۲۸۷- کاخ پذیرایی کوروش ۱۸۳
- ۲۸۸- کاخ اختصاصی کوروش ۱۸۴
- ۲۸۹- کاخ تچر داریوش ۱۸۴
- ۲۹۰- کاخ چهارستون اصفهان ۱۸۵
- ۲۹۱- کاخ چهارستون قزوین ۱۸۶
- ۲۹۲- کاخ دامغان ۱۸۷
- ۲۹۳- کاخ سروستان ۱۸۷
- ۲۹۴- کاخ شاپور (بیشاپور) ۱۸۸
- ۲۹۵- کاخ شمس العماره ۱۸۸
- ۲۹۶- کاخ صدستون یا تالار تخت ۱۸۸
- ۲۹۷- کاخ عالی قاپو ۱۸۹
- ۲۹۸- کاخ فیروزآباد فارس ۱۹۰
- ۲۹۹- کاخ مرکزی یا تالار شورا ۱۹۱
- ۳۰۰- کاخ هدیش ۱۹۱
- ۳۰۱- کاخ هشت بهشت ۱۹۲

فصل دوازدهم: «مساجد و مدارس»

- ۳۰۲- مسجد تاریخانه دامغان ۱۹۵
- ۳۰۳- مسجد حیدریه قزوین ۱۹۵
- ۳۰۴- مسجد جامع اردستان ۱۹۶
- ۳۰۵- مسجد جامع اصفهان (عتیق) ۱۹۶
- ۳۰۶- مسجد جامع برسیان ۱۹۸

۱۹۸	۳۰۷- مسجد جامع زواره
۱۹۹	۳۰۸- مسجد جامع قم
۲۰۰	۳۰۹- مسجد میدان سنگ کاشان
۲۰۱	۳۱۰- مسجد جامع یزد
۲۰۲	۳۱۱- مسجد شیخ لطف الله
۲۰۲	۳۱۲- مسجد شاه (امام) اصفهان
۲۰۳	۳۱۳- مسجد کوهرشاد مشهد
۲۰۴	۳۱۴- مسجد و مدرسه آقا بزرگ
۲۰۵	۳۱۵- مسجد و مدرسه سپهسالار
۲۰۶	۳۱۶- مدرسه ابراهیم خان
۲۰۷	۳۱۷- مدرسه امامیه (بابا قاسم)
۲۰۷	۳۱۸- مدرسه بالاسر
۲۰۷	۳۱۹- مدرسه پریراد
۲۰۸	۳۲۰- مدرسه چهارباغ (سلطانی)
۲۰۸	۳۲۱- مدرسه خان
۲۰۹	۳۲۲- مدرسه دارالفنون
۲۰۹	۳۲۳- مدرسه سلطانی کاشان
۲۱۰	۳۲۴- مدرسه غیاثیه یا خرگرد
۲۱۱	۳۲۵- مدرسه فیضیه قم
۲۱۱	۳۲۶- مدرسه کاسه کران
۲۱۲	۳۲۷- مدرسه ملا عبدالله
۲۱۲	۳۲۸- مدرسه نیم آورد

فصل سیزدهم: «بناهای عام المنفعه»

۲۱۵	۳۲۹- آب انبار سردار
۲۱۵	۳۳۰- آب انبار شش بادگیر یزد
۲۱۶	۳۳۱- آب انبار کارخانه
۲۱۶	۳۳۲- آب انبار حاج سیدحسین صباغ

- ۳۳۳- آب انبار محله گرمسیر ۲۱۶
- ۳۳۴- بازار تبریز ۲۱۷
- ۳۳۵- بازار قیصریه لار ۲۱۸
- ۳۳۶- تیمچه امین الدوله کاشان ۲۱۹
- ۳۳۷- سردر قیصریه ۲۱۹
- ۳۳۸- حمام علی قلی آقا ۲۱۹
- ۳۳۹- حمام فین کاشان ۲۲۰
- ۳۴۰- حمام کردشت اهر ۲۲۱
- ۳۴۱- حمام گنجعلی خان ۲۲۱
- ۳۴۲- خانه‌های ابیانه ۲۲۲
- ۳۴۳- خانه بروجردی‌ها ۲۲۳
- ۳۴۴- خانه لاری‌ها ۲۲۴
- ۳۴۵- یخچال ساوه ۲۲۵
- ۳۴۶- یخچال میبد یزد ۲۲۵

فصل چهاردهم: «سایر بناهای تاریخی»

- ۳۴۷- دروازه ملل تخت جمشید ۲۲۹
- ۳۴۸- زندان سلیمان ۲۳۰
- ۳۴۹- زندان هارون ۲۳۰
- ۳۵۰- میدان نقش جهان ۲۳۰
- منابع و مأخذ ۲۳۳

«ایرانیان نخستین ملتی بودند که امپراطوری جهانی بوجود آوردند و روح عدالت و آزادمندی را که تا آن زمان بر بشر مجهول بود بسط و گسترش دادند.»
«پرفسور گیرشمن»

□ مقدمه

انسان طی هزاران سال زندگی بر روی زمین کارهای فراوانی انجام داده و حوادث بیشماری را از سر گذرانده است، اما همه اطلاعات و اخبار مربوط به آنها به دست ما نرسیده است.

نوشته‌های قدیمی نیز تنها بخشی از گذشته بشر را برای ما روشن می‌کنند. بعلاوه عمر این گونه دانستیها به زحمت تا پنج هزار سال می‌رسد. کتابهای تاریخی نیز تمامی مسائل مربوط به این دوره نسبتاً محدود را دربر نمی‌گیرد و بیشتر مشتمل بر شرح وقایع مهم سیاسی - نظامی و گاه زندگانی اشخاص برجسته هستند و مسائل فرهنگی و تمدنی را کمتر شامل می‌شوند؛ بنابراین باید به دنبال راههایی دیگر برای تکمیل دانش تاریخی بشر بود. یکی از مهمترین راهها بهره‌گیری از آثار باقی مانده از زندگانی گذشتگان است. آثار و بناهای تاریخی، چه آنهایی که بر ما مکشوف نشده‌اند و چه آنهایی که در معرض دیدگان ما قرار دارند، زبان گویای گذشتگان و نیاکان ما هستند که از اعماق تاریخ با ما نجوا می‌کنند و بخشی از تاریخ ما را تشکیل می‌دهند.

محتوای هویت تاریخی ریشه در گذشته دارد و آثار باستانی از نشانه‌ها و

میوه‌های تقریباً پایدار این درخت تنومند است که عینی‌ترین شواهد برای قضاوت، درباره‌ی گذشته‌ی ملت‌هاست.

ایران به دلیل داشتن تاریخ و تمدن طولانی و پرثمر، بهترین و مهم‌ترین محدوده‌های آثار باستانی و تاریخی محسوب می‌شود و غنای میراث باستانی و تاریخی سرزمین کهنسال ایران، دست کم بر ساکنان این مرز و بوم پوشیده نیست. ایرانیان از دیربگی تمدن ایران زمین و تحول آن در طول تاریخ آگاهند و هر انسانی که در هر گوشه از این آب و خاک زندگی می‌کند، با جلوه‌های زیبای آثار تاریخی پیرامون خود آشنا است. این آثار که در نوع خود بی نظیر است می‌تواند در فرایند توسعه‌ی کشور همانند ذخیره‌ای پایان‌ناپذیر، به ویژه پس از کاهش و پایان یافتن درآمدهای نفتی به اهرام مؤثر توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، گسترش ایران‌شناسی، تفاهم ملی و بین‌المللی تبدیل شود. البته موانعی بر سر راه آثار باستانی و تاریخی قرار دارد، تکنولوژی مدرن و ساختارهای جدید عمرانی تهدیدی جدی بر این آثار بشمار می‌رود که این امر توجه جدی مسئولین را می‌طلبد تا این تهدیدات را کاهش یا از بین ببرد. علاوه بر این، کار و زندگی جدید خصوصاً در شهرهای بزرگ وقت زیادی از افراد جامعه را اشغال کرده است و اوقات فراغت معدودی را در اختیار آنها قرار می‌دهد. اگرچه در کنار این عوامل، افزایش امکانات مادی و گسترش رسانه‌های جمعی شناخت و حتی دیدن این آثار را آسان‌تر کرده است. مجموعه‌ی پیش رو، با معرفی ۳۵۰ اثر باستانی و تاریخی مهم و برجسته قصد برداشته‌گامی هرچند کوچک در مسیر تعالی فرهنگ ملی و بینش مردم بردارد.

امید است که مورد علاقه‌ی همه‌ی ایرانیان قرار گیرد. این مجموعه در چهارده فصل، که فصل اول آن در قالب «دخمه و غارها»، فصل دوم «تپه‌ها و محوطه‌های باستانی»، فصل سوم «آتشکده‌ها»، فصل چهارم «کتیبه‌ها و نقش برجسته‌ها»، فصل پنجم «معابد و کلیساها»، فصل ششم «کاروانسراها یا رباط‌ها»، فصل هفتم «پل‌ها و بندها و سدها»، فصل هشتم «مناره‌ها و میل‌ها»، فصل دهم «قلعه‌ها و ارگ‌ها»،

فصل یازدهم «باغها، عمارت‌ها و کاخ‌ها»، فصل دوازدهم «مساجد و مدارس»، فصل سیزدهم «بناهای عام المنفعه» که شامل «آب انبارها، بازارها و تیمچه‌ها، حمام‌ها، خانه‌ها و یخچالها» و فصل پایانی شامل سایر بناهای تاریخی است تنظیم شده است.

در اینجا لازم است از زحمات بی دریغ و خداپسندانه عزیزانی که من را در تهیه این مجموعه یاری داده‌اند، سپاسگذاری نمایم و توفیق روزافزون آنان را از خداوند متعال مسئلت می‌جویم.

ومن الله التوفیق

حسین صادقی علی آبادی